

فصل اول تعاریف



سوابق تحصیلی و شغلی دکتر مهندس محمد پولاد دژ

ایران، تحصیلات:
دانشگاه امیرکبیر - دانشکده مکتوب و علوم اقتصادی و سیاسی
دانشگاه تهران (شغل افسر ارتش)

در چکسلواکی (پراگ):
فراگیری زبان چک - تحصیلات مهندسی صنایع در اقتصاد صنعتی

فعالیت‌های علمی آموزشی، پژوهشی ۳۱ فتره
مقاله: افسر ارتش - مربی نظامی دانشجویان دانشگاه تهران - دانشکده فیز

در ایران مدیریت طرح و برنامه شرکت شهرکهای صنعتی ایران
همکاری با دانشگاه‌های تهران - شهید بهشتی - دانشگاه صنعتی مکتب افتر

تربیت مدرس - وزارت صنایع و سازمان ملل متحد (UNIDO)
دانشگاه اصفهان

تعمیر هئوت رئیسه انجمن علوم چکسلواکی مکتب بر کسب مقام علمی
و فعالیت در موسسات علمی و تمام دانشگاه‌های چکسلواکی

مورخ چهارم مارس ۱۹۸۰



آمایش سرزمین

حفظ و جلوگیری از تخریب محیط زیست

تدوین دکتر مهندس محمد پولاد دژ



آینده‌نگری

آینده‌نگری عبارت از فرایند علمی موضوعات و پدیده‌های مختلف به این معنا که با تجزیه و تحلیل آنچه در گذشته جریان داشته و نیز با شناخت وضع موجود و همچنین قابلیت‌ها و امکانات تصویری از تغییرات کمی و کیفی پدید مورد بررسی را با ارائه سناریوهای مختلف در آینده نزدیک یا دور به دست می‌دهد. بررسی و مطالعه از بعد آمایش چه در سطح ملی و چه منطقه‌ای، مسائل اقتصادی، ساختاری، اجتماعی، فرهنگی و سازمانی را شامل می‌شود.

رشد

رشد روندی است که به طور عمده در یک پدیده اقتصادی یا اجتماعی که اکثر به نحو نامطلوب و یک جانبه و بدون ارتباط و هماهنگی با سایر پدیده‌ها تحقق می‌یابد. روند رشد یک پدیده می‌تواند سریع، کند و یا به کلی به حال توقف در آید.

توسعه

توسعه روندی است که در یک جامعه، انسان آگاه با فعالیت خود و ایجاد هماهنگی و توازن از امکانات موجود و بالقوه که در طبیعت و همچنین سرمایه‌های مادی و معنوی که در اختیار دارد برای تامین نیازهای خود استفاده می‌کند. در یک چنین روندی نباید هیچگونه مانعی در راه ایجاد عدالت اجتماعی بوجود آید.

آمایش

این کلمه از اسم مصدر «آمودن»، «آمایدن»، است که این مصادر دارای معانی زیر هستند: در هم کردن، درنشانیدن، مستعد کردن، بسک در آوردن و آراسته کردن.

آمایش سرزمین

آمایش سرزمین عبارت از تنظیم رابطه بین انسان، فضا و فعالیت‌های او در فضا به منظور بهره‌برداری منطقی از جمیع امکانات در جهت بهبود وضعیت مادی و معنوی اجتماع بر اساس ارزش‌های اعتقادی با توجه به سوابق فرهنگی و ابزار علم و تجربه در طول زمان می‌باشد. در صورتی که آمایش سرزمین توأم با آینده‌نگری درازمدت باشد در این صورت می‌توان مقوله مطالعات آمایش سرزمین را به آن اطلاق نمود.

استراتژی توسعه

استراتژی توسعه مسیری است که به مجموعه فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور آگاهانه در جهت نیل به هدف‌های تعیین شده در مراحل زمانی برنامه‌ریزی جامع توسعه کشور به صورت هماهنگ هدایت می‌شود و مسیر کلی حرکت را مشخص می‌نماید. این برنامه‌ریزی شامل جمع‌بندی برنامه‌ریزی‌های بخشی، فیزیکی است که بایستی در برنامه‌ریزی فضایی انعکاس یابد و سند آن طرح آمایش سرزمین است.

طرح آمایش سرزمین

این طرح سیمای توسعه آینده کشور را ترسیم و تخصیص منابع را به تناسب فضای توسعه و قابلیت‌های سرزمین مشخص، سازماندهی و جهت اجرا هماهنگ می‌نماید. تخصیص فضا در واقع بخشی از اجزاء برنامه‌ریزی توسعه محسوب می‌شود.

استراتژی توسعه ملی

این استراتژی مجموعه‌ای از راهبردهای مشخص است که با توجه به امکانات و محدودیت‌ها میسر کلی رسیدن به آرمان‌ها را از بین شقوق مختلف انتخاب و تعیین می‌نماید. در حقیقت از برخورد «آرمان» و «اهداف» با «واقعیت‌ها» استراتژی توسعه ملی شکل می‌گیرد. به عبارت دیگر استراتژی توسعه ملی پلی است میان «عینیات» و «ذهنیات».

فضا

فضا از دیدگاه آمایش سرزمین یک قلمرو چند بعدی است که در آن آثار فعالیت‌های انسان در گذشته تحقق یافته (آمایش موجود)، در حال حاضر و آینده را به صورت اجرایی یا مطالعاتی منعکس می‌سازد. انواع فضاها مورد بررسی در فصل سوم ارائه شده است.

برنامه‌ریزی آمایش سرزمین

این برنامه عبارت از توزیع ارادی و مطلوب فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی جمعیت در پهنه سرزمین با دید آینده‌نگری به منظور بهره‌برداری از تمام امکانات سرزمین، ایجاد هماهنگی بین بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، بهبود وضعیت مادی و معنوی جامعه، استفاده بهینه از فضا و در نهایت حفاظت و توسعه محیط زیست است.

استراتژی توسعه صنعتی

به عنوان یکی از مهمترین بخش استراتژی توسعه ملی، در بر گیرنده نوع و سهم هر زیر بخش آن در کل به صنعت که از لحاظ ساختاری، فضایی و سازمانی و روابط آن‌ها چه از لحاظ داخل بخش و ه خارج از آن دارای انسجام و هماهنگی باشد.

استراتژی اشتغال‌گرا (کاربر)

این استراتژی معمولاً در برنامه‌ریزی کشورهای است که سرمایه آن کم و جمعیت زیاد و بیکار وجود دارد.

استراتژی صنایع پیشرو (سرمایه‌بر)

این استراتژی در برگیرنده تولید صنایع از نوع نرم‌افزار، صنایع تولید کنندگان کالاهای واسطه‌ای و ایجاد تاسیسات زیربنایی است. این نوع استراتژی بیشتر برای کشورهای است که دارای سرمایه، درآمد ارزی کافی و نیروی متخصص لازم را برای جذب تکنولوژی جدید دارا باشند.

استراتژی جایگزینی واردات یا درون‌نگر

در این استراتژی هدف ایجاد تولیداتی است که جانشین خروج ارز از کشور باشد و تا حد امکان مسأله خودکفایی نسبی را تأمین نماید. جنبه دیگر این استراتژی تغییر ساختار زیربنایی صنعت کشور و تکمیل حلقه‌های مفقوده زنجیر تولید است.

استراتژی توسعه صادرات یا برون‌نگر

هدف از این استراتژی در بخش صنعت ایجاد تخصص و تقسیم کار در مقیاس ملی و منطقه‌ای به منظور صدور هرچه بیشتر کالا و تهیه ارز برای کشور است.

برنامه‌ریزی جامع توسعه

این برنامه، تلفیقی است از برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی و توسعه فضایی در جهت عمران هماهنگ مناطق از طریق تخصیص منابع بین بخش‌ها و فضای توسعه با رعایت تقدیم و تأخر فعالیت‌ها در زمان‌های مختلف.

شهرک صنعتی

مکانی است دارای محدوده و مساحت معین که طبق ضوابط و اصول مکان‌یابی پروژه صنعتی و بر اساس استراتژی توسعه شهرک‌های صنعتی منشعب از استراتژی توسعه صنعتی کشور انتخاب می‌شود. تاسیسات زیربنایی و خدمات فنی مورد نیاز در رابطه بانوع فعالیت صنعتی در شهرک ایجاد می‌گردد که در جریان و یا پس از آماده شدن زمین شهرک به متقاضیان ایجاد واحدهای صنعتی واگذار می‌گردد.

بازار مشترک

نوعی همبستگی اقتصادی که در آن تجارت بین کشورهای عضو آزاد است. یک تعرفه مشترک گمرکی وجود دارد و علاوه بر آن تحرک آزاد نیروی کار و سرمایه بین کشورهای عضو با محدودیتی روبرو نیست.

شرکت چند ملیتی

شرکت چند ملیتی شرکتی است که مقرر فرماندهی آن در یک کشور و شعبه‌های آن در بقیه کشورها پراکنده است (مانند جنرال موتور، فیلیپس، رنو و غیره).

